

**Raons per a una adscripció
nacional no espanyola al
País Valencià**

Presentat en Borriana a la Canella

13/02/2015

Josep Planelles

Una nació és un grup de gent que habita en un espai geogràfic delimitat i comparteix alguns trets característics com és l'origen ètnic, la llengua, la cultura, la religió, les tradicions, etc. Però sobre tot, que té el sentiment i la voluntat de pertinença a la col·lectivitat.

Tenim els valencians elements objectius per a desitjar o sentir una adscripció nacional no espanyola?

El territori i la llengua

El País Valencià neix com un projecte no homogeni des del punt de vista lingüístic. Nou comarques, que conformen un 40% del territori (i que venen a suposar el 15% de la població) poden classificar-se com històricament castellanoparlants. El Racó d'Ademús, L'Alt Millars, L'Alt Palància i Els Serrans, per ser originàriament repoblades per aragonesos. La Foia de Bunyol, La Vall de Cofrents i La Canal de Navarrés per estar poblades quasi completament de moriscos quan en 1609 el rei Felip III d'Àustria va ordenar la seua expulsió i ser repoblades majoritàriament per castellans. Dues més (La Plana d'Utiel i l'Alt Vinalopó) que són tradicionalment castellanos i que s'incorporen en el procés de creació de les províncies (1851 i 1836, respectivament). Finalment trobem el Baix Segura, de capital Oriola, comarca i capital històricament valenciano-parlants que esdevenen castellanos en ser repoblades per murcians en patir una forta despoblació, per motiu de l'expulsió dels moriscos primer i de les epidèmies de pesta negra després.

La resta de comarques del País Valencià (25) mantenen viva la llengua catalana, en major o menor extensió tot i haver sofert forts fluxos migratoris, especialment castellano-andalusos, i en els últims anys des de Romania, Marroc, SudAmèrica etc.

Tenim doncs dues comarques de recent incorporació, les de Requena i Villena, que podrien tenir una dificultosa adscripció nacional valenciana. És un poc com la gent del Matarranya. Fa uns quants anys, estant a Beseit, li preguntava a un veí per la seua pertinença emocional: vostè que es considera més aragonès, valencià, català...? La resposta fou que ell era sobre tot d'allí, del Matarranya.

La llengua i la seua defensa institucional

El català sota el nom de valencià es reconeix com a llengua pròpia o idioma dels valencians (Art. 6.1 de l'estatut), però mentre que els valencians tenen la obligació de conèixer l'espanyol, únicament tenen el dret d'usar valencià en la seua comunitat autònoma (Art. 3.1 de la constitució espanyola).

Notícia de premsa Levante 29 de desembre de 2014: l'Audiència espanyola ha denegat la ciutadania espanyola a un xinès que ha viscut 11 anys a València perquè no parla espanyol, tot i que l'implicat ha demostrat al tribunal que es defensa en valencià perfectament. Els jutges han respost però que per a rebre la ciutadania (espanyola, no en tenim encara altra...) és obligat saber espanyol, que el valencià no li serveix.

La regulació dels drets en l'ús del valencià ve recollida en la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià. Aquesta lleu fa distinció entre municipis i comarques de predomini lingüístic valencià i castellà, i té un demolidor article 24: en els municipis assenyalats de predomini castellano-parlant els estudiants poden ser eximits de l'ensenyament de valencià.

L'article 24 és demolidor per permetre institucionalment la ignorància d'una llengua (i el consegüent entrebanc a la vertebració del territori). Però allò que és realment malèvol és el missatge subliminal que comporta: la castellanització és, per llei, irreversible. Així per exemple, la comarca del Baix Segura i la capital Oriola, que ha sigut històricament una important ciutat valenciana, que fou capital i donava nom a una de les dos Governacions que hi havia al Regne de València i que fins al segle XVII era una comarca completament valencianoparlant, i que per raons de lleis (expulsió del moriscos) i epidèmies (pesta negra) esdevé majoritàriament acastellanada, ja no podrà recuperar el seu origen valencià.

Religió i llengua

Una nació per excel·lència, en el sentit de pervivència i identificació nacional, és el poble jueu. Hi ha al món uns 14 milions de jueus, dels quals 5 estan a Israel. Els jueus parlen diverses llengües. L'Hebreu i l'Anglès són les més usades. Val a dir que alguns dels grups jueus han reduït l'ús de l'Hebreu a només la litúrgia. Per tant, la llengua hebrea tot i ser venerada i conservada almenys en el reducte religiós --i que per tant, aprofita de vincle d'unió i identificació-- no sembla ser la principal raó que cohesiona aquesta nació. Jo crec ha sigut la religió, i molt més que la religió, la tradició. El llibre del Deuteronomi, cinquè i últim llibre de la Torà conté aquesta ordre: Shemá Yisrael, Escolta Israel! I la Torà és ensenyada de pares a fills, de fills a nets, de nets a besnéts.... i aquesta transmissió fa que cap jueu que pogués nàixer a la comarca del Matarranya es pogués sentir simplement d'allí, del Matarranya. En tot cas se sentiria un jueu del Matarranya

Demogràficament, el poble català no és massa diferent del poble jueu. La major diferència entre les dues nacions és actitudinal. És a dir, el sentit de pertinença a la nació i la voluntat de transmetre aquest coneixement i sentiment als fills. Mentre el jueu recita i fa recitar els infants la Torà (la història del seu poble) el País Valencià presenta una renúncia continuada en el temps d'una part de la seua gent a transmetre el signe identitari primordial valencià: la llengua. Primer fou la noblesa, després la burgesia i darrerament part de les classes mitjanes. I qui perd els orígens perd la identitat.

Els jueus tenen una religió exclusiva que, per tant, és signe d'identitat. Nosaltres compartim el cristianisme amb mig mon. Els rabins ensenyen la Torà i en ensenyar-la ensenyen història i llengua hebrees. Els nostres capellans en ensenyar la doctrina no poden ensenyar història però sí que podrien fer resar en català. Fer que, almenys, el català fos l'idioma de l'ànima.

Val a dir que des que el concili de Trento (1545-1563) proclamà que calia usar la llengua vernacle en sermons i l'administració parroquial, al País Valencià, i a la resta de Països Catalans, hi va haver una presència aclaparadora de català en la litúrgia i la catequesi. Fins a 1707 en que són abolits els furs i s'instaura el decret de nova planta. Val a dir que aquest decret no tenia cap efecte directe sobre l'administració eclesial. Tot i així, va fer aparèixer una tercera llengua (el castellà) afegida al llatí i el català en les rituals sacramentals. I així fou fins a 1939 en que desapareix el valencià. Hi ha un canvi de tendència però amb el concili vaticà II (1962-1965) que recomana l'ús extensiu de llengua vernacle en totes les parts de la litúrgia. Aquesta renovació va suposar un retrobament amb la llengua com l'idioma de l'ànima que ha tingut èxit continuat fins a dia d'avui en Catalunya i que també va arrencar amb força al País Valencià, fins la transició.

A la transició, amb l'anomenada batalla de València (1976) el tema de la llengua pròpia va quedar completament paralitzat, i mentre a la resta de Països Catalans el català esdevenia cada vegada més l'idioma de l'ànima, a València la jerarquia eclesiàstica, tradicionalment forastera, és mostra hostil i contrària a la nostra llengua i cultura, i actua com si la seua missió principal al nostre món fóra l'espanyolització del País Valencià. El fet és que a dia d'avui gairebé tothom que resa al País Valencià ho fa en espanyol. Aleshores, l'espanyol ho és tot. És la llengua de l'estat i l'administració i fins i tot és la llengua emprada per a parlar amb Deu. El valencià queda tan sols per anar per casa.

L'Ètnia i la llengua

Un dels trets que caracteritzen algunes nacions és l'ètnia. No és el cas dels Països Catalans, llocs de trànsit de gents i de cultures. Si d'alguna ètnia podem presumir nosaltres és de la mescla de races. És allò que els americans anomenen "melting pot". Doncs be, a falta d'ètnia pura, el fort nacionalisme nord-americà arrenca d'aquest "melting pot" i construeix una gran nació.

La principal força impulsora del nacionalisme nord-americà no va ser doncs l'ètnia ni la religió. Va ser la voluntat de construir una nova nació. I com a tal nació necessitava un referent identitari. I fou assumit, amb "mestissatge", la tradició anglosaxona dels colons. De manera semblant, nosaltres **no** podem construir la nació sense la contribució de molts espanyols nousvinguts i altres nousvinguts d'Europa, d'Àfrica etc. També tenim un referent identitari, aquell que des de sempre ens ha identificat com a poble: la llengua. Aquest ens permet identificar-nos a nosaltres i distingir-nos d'Espanya. Sense algun signe identitari no es pot construir una nació i per a nosaltres la llengua, com diu Mira, és molt més que un vehicle, és la matèria i emblema en que ens reconeixem.

La gran qüestió

La qüestió és si els valencians tenim característiques i arguments que permeten racionalitzar el sentiment d'una adscripció nacional no espanyola. I parle de tots els valencians, els de totes les comarques, les d'origen català, aragonès i castellà i dels nousvinguts d'Europa, Àfrica, Amèrica, de la resta del món. La qüestió és si tenim arguments per a bastir una identitat nacional no espanyola sòlida o ens quedem en els localismes que (de moment) ningú no ens pot treure. Com l'home de Beseit que (de moment) pot identificar-se com a fill del Matarranya. La pregunta immediata és si amb un estat en contra com tenim podran els seus fills continuar sentint-se diferents o estaran assimilats a l'homogeneïtat castellana. I recorde ací les paraules del Comte-duc d'Olivares a Felip IV: "Tenga V. M. por el negocio más importante de su Monarquía el hacerse rey de España: quiero decir, Señor que trabaje y piense por reducir los reinos de que se compone España al estilo y leyes de Castilla".

El problema del nacionalisme valencià rau en que conviu amb el nacionalisme imperialista espanyol que no es conforma en ser Castella sinó que vol ser més, vol abastar tota la península i Canàries i Ceuta i Melilla i les colònies perdudes i construir una unitat amb una llei, uns costums i una llengua: els de Castella. Ara Espanya està en crisi. Nosaltres no podem de nou ajudar a reconstruir Castella (com demana Pablo Iglesias, autoproclamat líder de la regeneració espanyola de 2015 i que malauradament sembla acceptar la classe política valenciana, incloent-hi fins i tot Mònica Oltra, la cara visible del valencianisme polític). Sempre que hem ajudat hem sortit escaldats. En aquesta Castella anomenada Espanya som i sempre serem ciutadans de segona. Castellà i espanyol són sinònims, més enllà de la pura denominació idiomàtica. Com deia en el temps de la guerra civil a Barcelona el general Eliseo Álvarez Arenas: "Estad seguros, catalanes, que vuestro lenguaje, en el uso privado y familiar, no será perseguido". Això ens acaben oferint, i aixina ens ha anat i aixina ens va.

L'element identitari més important és la voluntat de ser. Però la identitat, el sentiment de pertinença, és construeix i s'alimenta. Hem de crear, fonamentar i recolzar aquesta voluntat amb els altres signes identitaris. Per tant, és crucial recuperar la llengua, la història i vertebrar el País (és precisament per aquest motiu que la llengua, l'educació i les comunicacions són els flancs on sofrim precisament els atacs més ferotges del ranci nacionalisme imperialista espanyol).

Tenim una burgesia encara majoritàriament no valenciana, tot i que tímidament comença a adonar-se que li convé una descentralització política (i no únicament administrativa) si vol aconseguir un finançament i l'execució d'unes infraestructures mínimament raonables. El cas és flagrant: en 1992 s'inaugura l'AVE Madrid-Sevilla. D'allà cap ací Espanya sembla que no té més prioritats que connectar Madrid, via AVE, amb tota Espanya, mentre desconnecta explícitament l'AVE entre Castelló de Tarragona (!?). Mentre, el corredor mediterrani de mercaderies espera en via morta. Mentre, tenim una Generalitat endeutada fins les selles (amb el que açò comporta de desatenció en sanitat, educació, serveis socials etc) a la vegada que cada any tenim un dèficit fiscal que cobriria el deute. Tots sabem el que hi ha i no cal fer-ho més llarg. En una paraula, Castella ens conquerí en 1707 i ens tracta com allò que som: una colònia.

Però Espanya està en crisi. Les crisis són temps de canvi. I ara estem en una cruïlla: o ajudar a construir una nova Castella (i molt probablement sortir de nou escaldats) o iniciar el camí d'una construcció nacional pròpia. No cal ni dir que, en realitat, no tenim més que un camí que ens permeta ser no subalterns. Fer la nostra via.

Deixant a banda els partits polítics espanyols o espanyolitzants que només reconeixen explícitament la nació espanyola-castellana, la resta dels partits valencians defensen la unitat del català, consideren el País Valencià com una nacionalitat històrica, amb trets culturals compartits amb Catalunya i les Illes Balears. Els valencians tenim sens dubte arguments i trets diferencials per a poder iniciar un camí cap a una construcció nacional no espanyola i en el camí definir, de manera natural, l'abast d'unió que la llengua estableix entre els Països Catalans.

Acabaré amb les paraules del nostre gran poeta de Burjassot:

Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.

Borriana a 30 de desembre de 2014